

2. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів: Природознавство; Біологія. 5-9 класи. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2013. – 64 с.
3. Програма з біології/рівень стандарту/для учнів 7-11 класів середніх загальноосвітніх навчальних закладів. – К.: Міністерство освіти і науки, 2005. – 64 с.
4. Пугал Н.А. Кабинет биологии: пособие для учителя. / Н.А. Пугал, А.М. Розенштейн. – М.: Просвещение, 1983. – 159 с.
5. Сосновский И.П. Уголок живой природы в школе: Кн. для учителя. / И.П. Сосновский, В.И. Корнеева. – М.: Просвещение, 1986. – 111 с.
6. Трайтак Д.І. Кабінет біології: посібник для учителів. Пер. з рос./ Д.І. Трайтак. – К.: Рад. школа, 1980. – 137 с.

Денисюк Н.М.

*заступник директора з навчально-виховної роботи,
КЗ «ЛНВК ЗОШ I-III ступенів
№ 22-лицей Луцької міської ради»*

РЕАЛІЗАЦІЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ НА ЗАСАДАХ ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ

Коли учень творить, він навчається. Учитель же буде в епіцентрі цього всього. Хто думає інакше, у того ніколи не було гарного вчителя. Я б продав усі свої технології за зустріч з Сократом...

Стів Джобз

Основна ідея сучасної освіти полягає у її гуманізації, індивідуалізації, ефективності та практичній спрямованості, на перше місце виходять адресні та програмно – цільові інвестиції в людину, її творчий та інтелектуальний потенціал. У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI ст. наголошується на створенні умов для розвитку творчості, самоствердження особистості, формуванні покоління, здатного навчатися протягом життя. Шкільна освіта на даному етапі повинна спрямовуватись на розвиток творчого потенціалу особистості. «Творчість – це не сума знань, а особлива спрямованість інтелекту, особливий взаємозв'язок між інтелектуальним життям особистості і проявом її сил в активній діяльності», – писав В. О. Сухомлинський.

Державний стандарт передбачає спрямованість навчально-виховного процесу на розвиток умінь і навичок особистості, застосування на практиці здобутих знань, формування здібностей до колективної діяльності, самоосвіти та творчості [1]. Оптимальні можливості щодо реалізації сучасних загальноосвітніх завдань має шкільний курс географії. Тому досліджувана проблема «Реалізація творчого потенціалу особистості на засадах діяльнісного підходу» в даний час є особливо важливою та актуальною.

Творчий потенціал – це саме та система, яка абсолютно прихована від будь-якого зовнішнього спостереження; більше того, сам носій творчого потенціалу іноді мало або й зовсім не знає про свої творчі можливості. Про них можна говорити лише на основі діяльності конкретної людини [6]. Сучасні дослідники

розвитку змісту шкільної освіти (В. Ільченко, В. Корнеєв, В. Паламарчук, С. Подмазін, О. Савченко, А. Сиротенко) наголошують на тому, що головною умовою навчання та розвитку творчих здібностей учня є його активна діяльність. Накопичення досвіду творчої діяльності тісно пов'язане з вирішенням головного завдання сучасної школи – допомогти учневі реалізувати себе як особистість [4].

При діяльнісному підході позиції педагога й учня є особистісно-рівноправні. Це пов'язано зі зміною ролей і функцій учасників педагогічного процесу, де учитель активізує, формує мотиви учня до саморозвитку та стимулює діяльність і розвиток творчих задатків. Адже, як казав Сократ, «навчитися грати на флейті можна, тільки граючи самому».

Активна діяльність учнів на уроці сприяє розвитку оцінного та критичного мислення, набуттю умінь і навичок, які значною мірою зумовляють їх практичну, громадянську, професійну діяльність у майбутньому.

На уроках географії, використовуючи діяльнісний підхід, створюю умови для реалізації творчого потенціалу школярів. Використовую таку узагальнюючу модель уроку:

I. Мотиваційна діяльність (визначення мети, створення позитивного мікроклімату, формування позитивного мотиваційного поля).

II. Навчальна співпраця учителя й учня у дієвому просторі, змістовно-пошукова діяльність, адаптивно-перетворювальна діяльність).

III. Рефлексійна діяльність (визначення, аналіз, усвідомлення досягнутих результатів, контроль-аналітична діяльність).

Основним завданням на етапі актуалізації знань та вмінь, на мою думку, є підготовка учнів до сприйняття нового матеріалу: зосередження уваги, усвідомлення значимості майбутньої діяльності, пробудження інтересу до уроку. Для розвитку творчого потенціалу учнів на даному етапі вважаю доцільним проведення географічних диктантів, використання опорних конспектів (за В. Шаталовим), прийому «Блеф-клуб», складання есе тощо.

На етапі мотивації навчальної діяльності застосовую принципи сугестопедагогічного навчання, тобто розпочинаю урок такими словами, які є підтримкою для учнів, налаштуванням їх на творчість та активність: посміхніться один одному, не бійтеся помилятися. З метою встановлення емоційного контакту з класом застосовую колірне зображення настрою, емоційно-художнє оформлення уроку (поезія, картина, музичний фрагмент). Мотивація школяра впливає на його активність та самостійність, здатність творити, шукати і знаходити рішення в різних проблемних ситуаціях, що, в свою чергу, дозволить йому стати конкурентоспроможним у суспільстві.

До кожного заняття намагаюся підібрати епіграф, який мав би відношення до теми або став значимою і яскравою фразою, що змотивує учнів до активної творчої діяльності.

Вивчення нового матеріалу – етап уроку, коли ефективними для розвитку творчості є метод «розширена лекція», проблемний виклад матеріалу, евристична бесіда, демонстрування відеофрагментів, самостійна робота з підручником, картою, укладання нових матеріалів або здобутих фактів у структурно логічні схеми. Практикую складання «Мета плану», читання з

позначками, методи «Займи позицію», «Шкала думок», робота з Т-подібною таблицею.

Етап закріплення вивченого матеріалу вважаю одним із ключових для формування творчих здібностей школярів. У цій частині уроку відбувається повторення й усвідомлення вивченого. Доцільним бачу використання інтерактивних форм та методів («Мікрофон», «Коло ідей», «Лови помилку» тощо).

Рефлексія на уроці спрямована на усвідомлення учнем пройденого шляху, на збір у загальну скарбничку знань почутого, обміркованого, зрозумілого, сприяє розвитку власних суджень та творчих здібностей учнів. На цьому етапі використовую вправи: «Взаємне опитування», «Одним словом», «Снігова куля», «Роз'єднай слова», «Сенкан».

Географія має унікальні можливості щодо використання карти як ефективного засобу навчання. Постійно працюю над підвищенням картографічної грамотності школярів. Для розвитку творчих задатків учнів практикую завдання ігрового характеру: впізнати за контуром об'єкт або зібрати розрізану карту, рознести у корзини з надписами материків географічні об'єкти, виправити помилку на карті, скласти лото.

На уроках та в позакласній роботі для розвитку творчого потенціалу вихованців використовую діяльнісний підхід, зокрема прийоми кооперованого навчання. Під час спільної роботи активізується діяльність всіх виконавців, реалізовується природне прагнення до спілкування, взаємодопомоги і співпраці. Застосовую групові методи, а саме: «Навчання разом», «Навчання у команді», «Ажурна пила», «Діалог», «Спільний проект», «Акваріум». Коопероване навчання у малих та великих групах, трійках та парах дає позитивний результат [7].

Досвід роботи показує, що для проміжного та підсумкового контролю знань учнів результативним є використання трафаретів.

Ефективним на уроці географії вважаю використання проблемно-пошукових методів. Конфлікт між «знаю» і «не знаю», «умію» і «не можу виконати» через внутрішню мотивацію спонукає учня поглиблювати географічні знання, удосконалювати уміння та навички для розвитку творчості. «Початок мислення – в проблемній ситуації, а звідси і пізнавальний інтерес» (С. Л. Рубінштейн).

Не існує єдиної магічної формули щодо формування творчої складової навчання школярів. Виховання в учнів інтересу до вивчення географії, усвідомлення її корисності, прагнення до успіху, наполегливість є запорукою результативності педагогічної роботи щодо розвитку творчого потенціалу дитини. Значну роль у цьому відіграє особистість учителя.

Професійну компетентність учителя характеризує вміння аналізувати якісні зміни у розвитку учнів, співвідносити результат із поставленими цілями. Оцінюючи доцільність використання діяльнісного підходу, спираюся на результати психолого-педагогічної діагностики, анкетування, моніторинг навчальних досягнень школярів.

Питання реалізації творчого потенціалу особистості учня на засадах діяльнісного підходу залишається сучасним і перспективним. Педагогам, які працюють над формуванням творчої особистості дитини, раджу звернути увагу на діяльнісний підхід до організації навчального процесу. Попри те, що робота над даним питанням вимагає володіння багатьма компетентностями, саме така організація процесу навчання має значні можливості і спроможна забезпечити розвиток творчих здібностей учнів.

Своєрідним дороговказом для мене та моїх однодумців є мотиви студентів Гарвардського університету: «Якщо ти зараз заснеш, тобі, звичайно, наснитися твоя мрія, але якщо ти зараз активно попрацюєш – ти втілиш свою мрію в життя».

Список використаних джерел:

1. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті : затв. Указом Президента України від 17 квітня 2002 р. № 347 // Офіц. вісн. України. – 2002. – № 16. – С. 859.
2. Выготский Л.С. Педагогическая психология / по ред. В.В. Давыдова. – М.: Педагогика, 1991. – 480 с.
3. Географія. Економіка: програми для загальноосвітніх навчальних закладів, 6-11 класи. – К. : Ірпінь, 2005. – 90 с.
4. Дістервег А. Вибрані педагогічні твори / А. Дістервег. – М., 1956.
5. Занков В. Избранные педагогические труды / Л.В. Занков.-М.: Дом педагогіки, 1999. – 378 с.
6. Моляко В. О. Психологічна теорія творчості // Обдарована дитина. – 2004. – № 6. – С. 2-9
7. Подмазін С. Проблема змісту особистісно-зорієнтованої освіти / С. Подмазін. // Завуч. – 2001. – № 11. – С. 2-3.
8. Рекомендації МОН щодо вивчення шкільних предметів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/>. вільний.

Довженко В.В.

студент;

Буяло Т.Є.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики навчання природничо-географічних дисциплін, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО УЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС БІОЛОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

У сучасному світі людина отримує інформацію у готовому вигляді. Як показують багаторічні спостереження за учнями під час проходження студентами виробничих педагогічних практик, біологія стала не цікавою. На нашу думку, цьому значно посприяв складний зміст навчальних програм,